

**Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata
i članova njihovih obitelji
Konvencija o pravima djeteta**

Distribucija: opća

16. studenoga 2017.

Izvorni jezik: engleski

Odbor za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji

Odbor za prava djeteta

Zajednički opći komentar br. 4 (2017.) Odbora za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji i br. 23 (2017.) Odbora za prava djeteta o obvezama država u vezi s ljudskim pravima djece u kontekstu međunarodne migracije u zemljama podrijetla, tranzita, odredišta i povratka*

I. Uvod

1. Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji i Konvencija o pravima djeteta sadržavaju pravno obvezujuće obveze koje se i u općem i u pojedinačnom smislu odnose na zaštitu ljudskih prava djece i migranata. Obje konvencije sadržavaju nekoliko odredaba kojima se utvrđuju posebne obveze povezane s pravima djece u kontekstu međunarodne migracije u zemljama podrijetla, tranzita, odredišta i povratka.¹

2. Ovaj Zajednički opći komentar donesen je u isto vrijeme kad i Zajednički opći komentar br. 3 (2017.) Odbora za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji i br. 22 (2017.) Odbora za prava djeteta o općim načelima o ljudskim pravima djece u kontekstu međunarodne migracije. Iako su taj i ovaj Opći komentar samostalni dokumenti, nadopunjavaju jedan drugoga i treba ih tumačiti i primjenjivati zajedno. Tijekom izrade nacrtu, u razdoblju između svibnja i srpnja 2017., održan je niz globalnih i regionalnih savjetovanja s predstavnicima najvažnijih dionika i stručnjacima, uključujući djecu i migrantske organizacije, u Bangkoku, Bejrutu, Berlinu, Dakaru, Ženevi, Madridu i Mexico Cityju. Osim toga, Odbori su u razdoblju od studenoga 2015. do kolovoza 2017. primili više od osamdeset pisanih priloga od država, agencija i tijela Ujedinjenih naroda, organizacija civilnog društva, nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava i drugih dionika iz svih svjetskih regija.

II. Pravne obveze država stranaka da štite prava djece u kontekstu međunarodne migracije na svojem teritoriju

*Ovaj Zajednički opći komentar treba tumačiti zajedno sa Zajedničkim općim komentarom br. 3 (2017.) Odbora za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji i br. 22. (2017.) Odbora za prava djeteta o općim načelima o ljudskim pravima djece u kontekstu međunarodne migracije.

¹ Države stranke Konvencije o pravima djeteta obvezne su, u smislu članka 4. o primjeni prava, koji se tumači s člankom 2. o nediskriminaciji, poduzeti mjere u vezi s ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima sve djece na području pod svojom jurisdikcijom, koristeći se što je više moguće raspoloživim resursima radi postupnog ostvarenja tih prava i ne dovodeći u pitanje obveze koje su neposredno primjenjive prema međunarodnom pravu. Vidi Odbor za prava djeteta, Opći komentar br. 19 (2016.) o izdvajanju sredstava iz javnih proračuna za ostvarenje dječjih prava, stavci 28. do 34.

A. Dob

3. Definicijom djeteta iz Konvencije o pravima djeteta određuju se prava i zaštita djece do dobi od osamnaest godina. Odbori izražavaju zabrinutost zbog toga što se djeci u dobi između petnaest i osamnaest godina najčešće pruža mnogo niža razina zaštite i što ih se ponekad smatra odraslima ili im se dodjeljuje neodređen migracijski status dok ne navršše osamnaest godina. Države se potiču da osiguraju pružanje jednakih standarda zaštite svakom djetetu, uključujući i djecu stariju od petnaest godina, bez obzira na njihov migracijski status. U skladu sa Smjernicama za alternativnu skrb o djeci,² države trebaju osigurati odgovarajuće dodatne mjere, mjere potpore i prijelazne mjere za djecu koja uskoro navršavaju osamnaest godina, osobito za onu koja napuštaju smještaj u domu, među ostalim i tako što će im omogućiti pristup dugoročnom regularnom migracijskom statusu, razumne mogućnosti za dovršetak obrazovanja, pristup pristojnim radnim mjestima i integraciju u društvo u kojem žive.³ Dijete treba na odgovarajući način pripremiti za samostalan život tijekom tog prijelaznog razdoblja, a nadležna tijela moraju osigurati adekvatne popratne mjere za svako dijete pojedinačno. Odbori također potiču države da poduzmu zaštitne mjere i mjere potpore za osobe starije od osamnaest godina.

4. Da bi donijele informiranu procjenu o dobi, države trebaju osigurati sveobuhvatne procjene fizičkog i psihičkog razvoja djece koje će provoditi specijalisti pedijatri i drugi stručnjaci obučeni za različite aspekte razvoja. Te procjene treba provoditi bez odlaganja i na način koji je prilagođen djetetu, rodno osjetljiv i kulturološki prihvatljiv, što uključuje razgovore s djecom i, po potrebi, s roditeljima u njihovoj pratnji, na jeziku koji dijete razumije. Raspoložive dokumente treba smatrati originalnima ako nema dokaza o suprotnom i treba uzeti u obzir iskaze djece i njihovih roditelja i rođaka. Pojedincima koji se procjenjuju u nedostatku dokaza treba vjerovati. Države se trebaju suzdržati od korištenja medicinskih metoda zasnovanih, među ostalim, na analizi kostiju i zubi, koje su ponekad netočne i imaju velika dopuštena odstupanja, a mogu biti traumatične i uzrokovati nepotrebne pravne postupke. Države trebaju omogućiti preispitivanje svojih odluka ili podnošenje žalbi u vezi s tim odlukama odgovarajućem neovisnom tijelu.

B. Pravo na slobodu (članci 16. i 17. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji; članak 37. Konvencije o pravima djeteta)

5. Svako dijete, u svakom trenutku, ima temeljno pravo na slobodu i pravo na slobodu od zadržavanja prilikom imigracije.⁴ Odbor za prava djeteta ustvrdio je da je zadržavanje djeteta zbog njegova migracijskog statusa ili migracijskog statusa njegovih roditelja povreda prava i da je u suprotnosti s načelom najboljeg interesa djeteta.⁵ U tom su kontekstu oba Odbora u više navrata potvrdila da se djecu nikada ne smije zadržavati zbog razloga koji su povezani s njihovim migracijskim statusom ili migracijskim statusom njihovih roditelja te da države moraju hitno potpuno prestati sa zadržavanjem djece u detencijskim centrima prilikom imigracije ili prekinuti tu praksu. Svaki oblik zadržavanja djece prilikom imigracije treba zakonski zabraniti i tu zabranu treba u potpunosti primjenjivati u praksi.

² Rezolucija Opće skupštine 64/142, prilog.

³ Vidi Odbor za prava djeteta, izvješće o Danu opće rasprave o pravima sve djece u kontekstu međunarodne migracije održanom 2012., stavci 68. do 69. 68-69. Dostupno na: www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2012/DGD2012ReportAndRecommendatio ns.pdf.

⁴ Konvencija o pravima djeteta, članak 37.; Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji; članci 16. i 17.; Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, članci 3. i 9.; Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, članak 9.

⁵ Vidi Odbor za prava djeteta, izvješće o Danu opće rasprave održanom 2012., stavak 78. Vidi također Temeljna načela i smjernice o pravnim lijekovima i postupcima vezanim uz na pravo svih osoba lišenih slobode da pokrenu postupak pred sudom (A/HRC/30/37, prilog), posebno načelo 21., stavak 46., i smjernicu 21.

6. Odbori shvaćaju zadržavanje prilikom imigracije kao zadržavanje na mjestu gdje se dijete lišava slobode zbog razloga koji su povezani s njegovim migracijskim statusom ili migracijskim statusom njegovih roditelja, bez obzira na to kako se taj postupak lišavanja slobode djeteta naziva i zbog čega se provodi i bez obzira na naziv objekta ili lokacije na kojoj se dijete lišava slobode.⁶ Odbori smatraju da se "razlozi povezani s migracijskim statusom" odnose na migracijski ili boravišni status osobe, ili njihovo nepostojanje, bez obzira na to jesu li ili nisu povezani s nezakonitim ulaskom ili boravkom, u skladu s prethodnim smjernicama Odbora.

7. Nadalje, i Odbor za prava djeteta i Odbor za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji naglasili su da se djecu ne smije kriminalizirati ni podvrgavati kaznenim mjerama, kao što je pritvaranje, zbog njihovog migracijskog statusa ili migracijskog statusa njihovih roditelja.⁷ Nezakoniti ulazak i boravak nisu kaznena djela *per se* protiv osoba, imovine ili nacionalne sigurnosti.⁸ Kriminaliziranje nezakonitog ulaska i boravka nadilazi legitimne interese država stranaka da kontroliraju i reguliraju migraciju te vodi samovoljnom zadržavanju.

8. Kad je riječ o djeci bez pratnje i djeci odvojenoj od roditelja Odbor za prava djeteta ustvrdio je 2015. da se djecu ne smije lišavati slobode i da zadržavanje ne može biti opravdano samo zbog toga što je dijete bez pratnje ili je odvojeno od roditelja, kao ni zbog djetetova migracijskog ili boravišnog statusa ili njihova nepostojanja.⁹

9. Odbori naglašavaju štetu koje nanosi svako lišavanje slobode i negativan učinak koji zadržavanje prilikom imigracije može imati na fizičko i mentalno zdravlje djece i njihov razvoj, čak i onda kad ih se zadrži kratko ili s njihovim obiteljima. Posebni izvjestitelj UN-a za mučenje i drugo okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje izjavio je sljedeće: "u kontekstu provedbe imigracijskih mjera ... lišavanje slobode djece zbog njihova migracijskog statusa ili migracijskog statusa njihovih roditelja nikad nije u najboljem interesu djeteta, premašuje zahtjeve nužnosti, postaje uvelike nerazmjerno i može biti okrutno, nečovječno ili ponižavajuće za djecu migrante."¹⁰

10. U članku 37. točki (b) Konvencije o pravima djeteta utvrđeno je opće načelo da se lišavanje slobode djeteta može provesti samo kao krajnja mjera i na najkraće moguće vrijeme. Međutim, kaznena djela povezana s nezakonitim ulaskom ili boravkom ne mogu ni pod kakvim okolnostima imati posljedice slične posljedicama počinjenog zločina.¹¹

11. Umjesto toga, države trebaju donijeti rješenja, u zakonodavstvu, politici i praksi, za ostvarenje najboljeg interesa djeteta te prava djece na slobodu i obiteljski život kojima se djeci omogućuje da ostanu s članovima svoje obitelji i/ili

⁶ Lišavanje slobode određeno je u članku 4. stavku 2. Fakultativnog protokola uz Konvenciju protiv mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja kao "lišavanje slobode ima značenje bilo kakvog zadržavanja ili zatvaranja ili smještaja osobe u mjesto pod *javnim ili privatnim* nadzorom, koje ne smije napustiti po svojoj volji zbog naredbe bilo kakve sudske, administrativne ili druge vlasti." Pravilo 11. Pravila Ujedinjenih naroda za zaštitu maloljetnika lišenih slobode glasi: "U svrhu ovih Pravila primjenjuju se sljedeće definicije: ... (b) lišavanje slobode ima značenje bilo kakvog zadržavanja ili zatvaranja ili smještaja osobe u mjesto pod javnim ili privatnim nadzorom koje ne smije napustiti po svojoj volji zbog naredbe bilo kakve sudske, administrativne ili druge vlasti."

⁷ Vidi Odbor za prava djeteta, izvješće o Danu opće rasprave održanom 2012., stavak 78.

⁸ Vidi Odbor za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji, Opći komentar br. 2 (2013.) o pravima radnika migranata u nezakonitoj situaciji i članova njihovih obitelji, stavak 24.

⁹ Vidi Odbor za prava djeteta, Opći komentar br. 6 (2005.) o postupanju prema djeci bez pratnje i djeci odvojenoj od roditelja izvan njihove zemlje podrijetla, stavak 61.

¹⁰ Vidi A/HRC/28/68, stavak 80.

¹¹ Vidi Odbor za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji, Opći komentar br. 2, stavak 24. Vidi također Odbor za prava djeteta, izvješće o Danu opće rasprave održanom 2012., stavak 78. Isto tako, vidi izvješće Radne grupe za samovoljno zadržavanje (A/HRC/13/30), stavak 58.; i izvješće Posebnog izvjestitelja za ljudska prava migranata (A/HRC/20/24), stavci 31. i 38.

skrbnicima na mjestu u kojem ne dolazi do lišavanja slobode i koje je u zajednici, dok se rješava njihov migracijski status i procjenjuju najbolji interesi djeteta¹² te prije povratka. Kad djeca nemaju pratnju, imaju pravo na posebnu zaštitu i pomoć države u obliku alternativne skrbi i smještaja, u skladu sa Smjernicama za alternativnu skrb o djeci.¹³ Kad djeca imaju pratnju, potreba da se očuva zajedništvo obitelji nije valjano opravdanje za lišavanje djeteta slobode. Kad je očuvanje zajedništva obitelji u najboljem interesu djeteta, najvažniji uvjet, da se dijete ne lišava slobode, odnosi se i na djetetove roditelje, pa se od nadležnih tijela zahtijeva da odaberu rješenja koja ne uključuju lišavanje slobode za cijelu obitelj.¹⁴

12. Stoga zadržavanje djeteta i obitelji prilikom imigracije treba zakonski zabraniti i osigurati njegovo ukidanje u politici i u praksi. Resurse namijenjene zadržavanju treba preusmjeriti prema metodama koje ne uključuju nadzor koje provode stručne osobe koje se bave zaštitom djece u suradnji s djetetom i, po potrebi, njegovom obitelji. Mjere ponuđene djetetu i obitelji ne smiju uključivati nikakav oblik lišavanja slobode djeteta i obitelji i trebaju se zasnivati na etičkom načelu skrbi i zaštite, a ne na načelu prisilne provedbe.¹⁵ Trebaju se usredotočiti na rješavanje slučaja u najboljem interesu djeteta i osigurati sve potrebne materijalne, socijalne i emotivne uvjete za sveobuhvatnu zaštitu prava djeteta, omogućujući djetetov holistički razvoj. Neovisna javna tijela, i organizacije civilnog društva, trebali bi moći redovito pratiti te aktivnosti. Djeca i obitelji trebaju imati pristup djelotvornim pravnim lijekovima u slučaju prisilne provedbe zadržavanja.

13. Odbori smatraju da akteri koji su nadležni za zaštitu i dobrobit djece trebaju preuzeti primarnu odgovornost za djecu u kontekstu međunarodne migracije. Čim imigracijska tijela otkriju dijete migranta o tome trebaju biti obaviješteni dužnosnici nadležni za zaštitu ili za dobrobit djece koji će biti zaduženi za ispitivanje djeteta radi pružanja zaštite, osiguranja skloništa i zadovoljavanja drugih potreba. Djecu bez pratnje i djecu odvojenu od roditelja treba smjestiti u nacionalni/mjesni sustav alternativne skrbi i osigurati im, ako je to moguće, obiteljsku skrb s njihovom vlastitom obitelji, kada je s njima, ili, kad to nije moguće, skrb u zajednici. Te se odluke moraju donijeti u okviru pravičnog postupka prilagođenog djeci, u kojem se vodi računa o djetetovu pravu da ga se sasluša, da ima pristup pravosuđu i da pred sucem može osporiti svaku odluku kojom ga se lišava slobode,¹⁶ uzimajući u obzir ranjivosti i potrebe djeteta, uključujući one koje se odnose na rod, invaliditet, dob, mentalno zdravlje, trudnoću i druge uvjete.

C. Jamstva pravičnog postupka i pristup pravosuđu (članci 16., 17. i 18. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji; članci 12. i 40. Konvencije o pravima djeteta)

14. Pristup pravosuđu temeljno je pravo samo po sebi i preduvjet za zaštitu i promicanje svih drugih ljudskih prava. Stoga je od presudne važnosti da svako dijete u kontekstu međunarodne migracije bude ovlašteno zahtijevati svoja prava. Odgovornost država stranaka zahtijeva strukturne i proaktivne intervencije za osiguranje pravičnog, učinkovitog i brzog pristupa pravosuđu. U svom Općem komentaru br. 5 (2003.) o općim mjerama za provedbu Konvencije Odbor za prava djeteta navodi da učinkovit pravni lijek zahtijeva učinkovite procedure prilagođene djeci. Dalje navodi da tim procedurama treba jamčiti donošenje određenih posebnih mjera kojima će se osigurati da upravni i sudski postupci budu prilagođeni

¹² Vidi Odbor za prava djeteta, izvješće o Danu opće rasprave održanom 2012., stavak 79.

¹³ Vidi Odbor za prava djeteta, Opći komentar br. 6, stavci 39. do 40.

¹⁴ Vidi A/HRC/20/24, stavak 40.; *Prava i jamstva za djecu u kontekstu migracije i/ili onu kojoj je potrebna međunarodna zaštita, savjetodavno mišljenje* OC-21/14 od 19. kolovoza 2014., Međuamerički sud za ljudska prava, stavak 159.; i A/HRC/28/68, stavak 80.

¹⁵ Vidi Smjernice za alternativnu skrb o djeci.

¹⁶ Vidi Temeljna načela i smjernice o pravnim lijekovima i postupcima vezanim uz pravo svih osoba lišenih slobode da pokrenu postupak pred sudom, osobito smjernicu 18. (vidi A/HRC/30/37, stavak 100.).

potrebama i razvoju djece te da u svim tim postupcima najbolji interesi djeteta imaju prednost.

15. Odbori smatraju da države trebaju osigurati da svojim zakonodavstvom, politikama, mjerama i praksama jamče pravičan postupak prilagođen djeci u svim upravnim i sudskim postupcima povezanim s migracijama i azilom koji utječu na prava djece i/ili njihovih roditelja. Prema svoj se djeci, uključujući djecu u pratnji roditelja ili drugih zakonskih skrbnika, treba postupati kao prema pojedinačnim nositeljima prava, potrebe svojstvene djeci treba razmatrati ravnopravno i za svako dijete zasebno, a njihova mišljenja treba na odgovarajući način saslušati i uvažavati. Djeca trebaju imati pristup upravnim i sudskim pravnim lijekovima da bi se mogla žaliti na odluke koje utječu na njihovu vlastitu situaciju i situaciju njihovih roditelja, a kojima se jamči da se sve odluke donose u njihovom najboljem interesu¹⁷ Treba poduzeti mjere da se izbjegnu nepotrebni zastoji u migracijskim postupcima/postupcima azila, uključujući postupke spajanja obitelji, koji bi mogli negativno utjecati na dječja prava. Osim ako to nije u suprotnosti s najboljim interesima djeteta, treba poticati hitne postupke, pod uvjetom da se time ne ograničavaju jamstva pravičnog postupka.

16. Djeca bi trebala moći podnijeti pritužbe sudovima, upravnim sudovima ili drugim tijelima na nižim razinama koja su im lako dostupna, npr. u ustanovama za zaštitu djece i mladih, školama i nacionalnim ustanovama za zaštitu ljudskih prava; kad su im prava povrijeđena, trebaju ih savjetovati i zastupati, na način prilagođen djeci, stručne osobe, specijalizirane za djecu i migracijska pitanja. Države trebaju osigurati standardizirane politike na temelju kojih će vlasti pružati besplatne, kvalitetne pravne savjete djeci migrantima, djeci tražiteljima azila i djeci izbjeglicama i zastupati ih, što uključuje osiguranje jednakog pristupa djece bez pratnje i djece odvojene od svojih roditelja smještaju u domovima lokalnih tijela te djecu bez osobnih dokumenata.¹⁸

17. Konkretno, a osobito u kontekstu procjene najboljih interesa i u postupcima određivanja najboljih interesa, djeci treba zajamčiti pravo:

- (a) da pristupe teritoriju, bez obzira na to koje osobne dokumente imaju ili nemaju, i da ih se uputi tijelima nadležnima za procjenu njihovih potreba u vezi sa zaštitom njihovih prava, uz osiguranje postupovnih jamstava;
- (b) da budu obaviještene da se vodi postupak, kao i o odluci koja se donese u kontekstu imigracijskih postupaka i postupaka azila, njezinim implikacijama i mogućnostima žalbe;
- (c) da imigracijske postupke vodi specijalizirani dužnosnik ili sudac, a sve razgovore stručne osobe obučene za komunikaciju s djecom;
- (d) da budu saslušana i da sudjeluju u svim fazama postupka te da im pritom, bez naknade, pomaže pismeni i/ili usmeni prevoditelj.
- (e) da imaju učinkovit pristup komunikaciji s konzularnim službenicima i konzularnoj pomoći te da dobiju konzularnu zaštitu prilagođenu djeci i zasnovanu na pravima;
- (f) da im pomaže odvjetnik koji je kvalificiran za zastupanje djece u svim fazama postupka i/ili ima iskustva u tome te da slobodno komuniciraju sa zastupnikom i dobiju besplatnu pravnu pomoć;
- (g) da se zahtjevi i postupci koji uključuju djecu smatraju prioritetnima, da se osigura dovoljno vremena za pripremu postupaka i da se zadrže jamstva pravičnog postupka;

¹⁷ Vidi Odbor za prava djeteta, izvješće o Danu opće rasprave održanom 2012., stavak 75.

¹⁸ Rezolucija Vijeća za ljudska prava 25/6. Vidi također *savjetodavno mišljenje OC-21/14 od 19. kolovoza 2014.*, Međuamerički sud za ljudska prava, stavci 108. do 143.

- (h) da se žale na odluku višestupanjskom sudu ili neovisnom tijelu i da žalba ima suspenzivni učinak;
- (i) kad je riječ o djeci bez pratnje i djeci odvojenoj od roditelja, da im se u što kraćem mogućem roku dodijeli nadležni skrbnik, koji će imati ulogu ključnog postupovnog zaštitnog mehanizma za osiguranje poštovanja najboljih interesa djece;¹⁹
- (j) da tijekom cijelog postupka budu potpuno informirana, kao i njihov skrbnik i pravni savjetnik, među ostalim i o svojim pravima i svim važnim činjenicama koje bi ih se mogle ticati.

18. Odbori potvrđuju da nesiguran i neizvjestan migracijski status ima negativan učinak na dobrobit djece. Odbori stoga preporučuju državama da osiguraju jasno definirane i pristupačne postupke za određivanje statusa i tako omoguće djeci da reguliraju svoj status na različitim osnovama (npr. na osnovi duljine boravka).

19. Odbori smatraju da sveobuhvatno tumačenje Konvencije o pravima djeteta zajedno s člankom 7. točkom (a), člankom 23. i člankom 65. stavkom 2. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji treba podrazumijevati razvoj i primjenu učinkovitih politika konzularne zaštite, koje obuhvaćaju posebne mjere za zaštitu dječjih prava, kao što su kontinuirana izobrazba konzularnog osoblja o dvjema Konvencijama i drugim instrumentima za zaštitu ljudskih prava te unapređenje protokola o uslugama konzularne zaštite.

D. Pravo na ime, identitet i nacionalnost (članak 29. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji; članci 7. i 8. Konvencije o pravima djeteta)

1. Prijava rođenja

20. Nepostojanje prijave rođenja može imati mnogo negativnih posljedica za uživanje dječjih prava, npr. dječji brak, trgovanje ljudima, prisilno unovačenje i dječji rad. Prijava rođenja može pomoći i da se kazne zlostavljači djeteta. Neprijavljena djeca rođena tijekom nezakonite migracije roditelja posebno su izložena riziku da steknu status osobe bez državljanstva zbog prepreka pri stjecanju državljanstva u zemlji podrijetla roditelja i pristupu prijavi rođenja i državljanstva u mjestu rođenja.²⁰

21. Odbori potiču države stranke da poduzmu sve potrebne mjere kako bi osigurale da se djeca budu prijavljena odmah po rođenju i da im se izda rodni list, bez obzira na njihov migracijski status ili migracijski status njihovih roditelja. Treba ukloniti pravne i praktične prepreke za prijavu rođenja, među ostalim i tako što će se zabraniti razmjena podataka između pružatelja zdravstvene skrbi ili državnih službenika i imigracijskih tijela i tako što se od roditelja neće zahtijevati dokumentacija o njihovom migracijskom statusu. Također treba poduzeti mjere da se omogući zakašnjela prijava rođenja i da se izbjegne novčano kažnjavanje zakašnjele prijave. Djeci koja nisu prijavljena treba osigurati jednak pristup zdravstvenoj skrbi, zaštiti, obrazovanju i drugim socijalnim uslugama.

22. Ako se djetetovi osobni dokumenti pribave nezakonito u njegovo ime pa dijete zatraži njihovu obnovu, države stranke potiču se da donesu fleksibilne mjere u najboljem interesu djeteta odnosno da izdaju ispravljene dokumente i izbjegnu kazneni progon ako su dokumenti bili falsificirani.

2. Pravo na državljanstvo i mjere zaštite od bezdržavljanstva

¹⁹ Vidi Odbor za prava djeteta, Opći komentar br. 6, stavci ak 20. do 21 i 33. do 38.

²⁰ Prema članku 1. Konvencije o statusu osoba bez državljanstva, osoba bez državljanstva jest "osoba koju ni jedna država u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom ne smatra svojim državljaninom".

23. U članku 7. Konvencije o pravima djeteta stavlja se naglasak na sprečavanje bezdržavljanstva tako što se određuje da države stranke moraju osigurati primjenu prava djeteta na prijavu rođenja, pravo na ime, pravo na stjecanje državljanstva te pravo da zna svoje roditelje i uživa njihovu skrb. Isto to pravo za svu djecu radnika migranata utvrđeno u članku 29. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji.

24. Iako države nisu obvezne dodijeliti državljanstvo svakom djetetu rođenom na njihovom teritoriju, moraju donijeti sve odgovarajuće mjere, i na vlastitom području i u suradnji s drugim državama, da svako dijete čim se rodi ima državljanstvo. Najvažnija je mjera dodjela državljanstva djetetu rođenom na teritoriju države, odmah po rođenju ili što je prije moguće nakon toga, ako bi dijete u protivnom ostalo bez državljanstva.

25. Treba staviti izvan snage zakone o državljanstvu kojima se u vezi s prijenosom ili stjecanjem državljanstva diskriminira na zabranjenim osnovama, uključujući diskriminaciju na osnovi rase, etničke pripadnosti, vjere, roda, invaliditeta i migracijskog statusa djeteta i/ili njegovih roditelja. Nadalje, sve zakone o državljanstvu treba provoditi bez diskriminacije, među ostalim i u vezi boravišnim statusom u odnosu na zahtjeve o dužini boravka, da bi se osiguralo poštovanje, zaštita i ostvarenje prava svakog djeteta na državljanstvo.

26. Države trebaju pojačati mjere za dodjelu državljanstva djeci rođenoj na njihovom teritoriju u situacijama kad bi ta djeca u protivnom bila bez državljanstva. Kada se prema zakonu majčine zemlje državljanstva ne priznaje ženino pravo da dodijeli državljanstvo svojoj djeci i/ili bračnom drugu, djeca mogu biti izložena riziku bezdržavljanstva. Isto tako, kada se prema zakonima o državljanstvu ženama ne jamči autonomno pravo da steknu, promijene ili zadrže svoje državljanstvo u braku, djevojke u situaciji međunarodne migracije koje su se udale u dobi mlađoj od osamnaest godina mogu biti izložene riziku da budu bez državljanstva ili da ostanu u zlostavljačkim bračnim odnosima jer se boje da će biti bez državljanstva. Države trebaju poduzeti hitne mjere za reformiranje zakona o državljanstvu kojima se diskriminiraju žene tako što će dati jednaka prava muškarcima i ženama da dodijele državljanstvo svojoj djeci i svojim bračnim drugovima i jednaka prava u vezi sa stjecanjem, promjenom ili zadržavanjem državljanstva.

E. Obiteljski život (članci 14., 17., i 44. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji; članci 9., 10., 11., 16., 18., 19., 20. i 27. stavak 4. Konvencije o pravima djeteta)

27. Pravo na zaštitu obiteljskog života priznato je u međunarodnim i regionalnim instrumentima za zaštitu ljudskih prava, uključujući Konvenciju o pravima djeteta i Međunarodnu konvenciju o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji. Stoga to pravo treba u potpunosti poštovati, štiti i ostvarivati u odnosu na svako dijete bez ikakve diskriminacije, bez obzira na njegovo boravište ili status državljanstva. Države trebaju ispunjavati svoje međunarodne pravne obveze u smislu očuvanja jedinstva obitelji, uključujući braću i sestre, i sprečavanja odvajanja, na čemu bi u skladu sa Smjericama za alternativnu skrb o djeci trebao biti glavni naglasak. Zaštita prava na obiteljsku okolinu često zahtijeva od država ne samo da se suzdrže od postupaka koji bi mogli uzrokovati odvajanje obitelji ili neki drugi oblik samovoljnog utjecanja na pravo na obiteljski život nego i poduzimaju pozitivne mjere za očuvanje obitelji, što obuhvaća ponovno okupljanje odvojenih članova obitelji. Odbor za prava djeteta, u svom Općem komentaru br. 14. (2013.) o pravu djeteta da njegovi najbolji interesi moraju imati prednost, navodi da se riječ "roditelji" mora tumačiti u širokom smislu, tako da podrazumijeva biološke roditelje, usvojitelje i udomitelje, ili, ako je to primjenjivo, članove šire obitelji ili zajednice u skladu s lokalnim običajima.

1. Nerazdvajanje

28. Pravo migranata na jedinstvo obitelji ponekad se preklapa s legitimnim interesima država da donose odluke o ulasku osoba koje nisu njihovi državljani na njihov teritorij ili boravku tih osoba na njihovu teritoriju. Međutim, djeca i obitelji u kontekstu međunarodne migracije ne smiju biti podvrgnuti samovoljnom ili nezakonitom miješanju u privatnost ili obiteljski život.²¹ Odvajanje obitelji deportiranjem ili udaljavanjem člana obitelji s teritorija države stranke, ili odbijanje dopuštenja da član obitelji uđe na teritorij ili ostane na njemu, može značiti nezakonito miješanje u obiteljski život.²²

29. Odbori smatraju da je razbijanje obitelji izgonom jednog ili obaju roditelja zbog kršenja imigracijskih zakona u vezi s ulaskom ili boravkom nerazmjerno jer su žrtva koju podrazumijeva ograničenje obiteljskog života i utjecaj na život i razvoj djeteta veći od prednosti koje se ostvaruju prisiljavanjem roditelja da napusti teritorij zbog kršenja imigracijskih propisa.²³ Djeca migranti i njihove obitelji trebaju biti zaštićeni i u slučajevima kad bi protjerivanje značilo svojevoljno miješanje u pravo na obiteljski i privatni život.²⁴ Odbori preporučuju da države pronađu načine za reguliranje statusa migranata u nezakonitoj situaciji koji borave sa svojom djecom, posebno onda kad je dijete rođeno ili je duže vrijeme živjelo u zemlji odredišta, ili kad bi povratak u zemlju podrijetla roditelja bio protiv najboljih interesa djeteta. Kada se roditelji protjeruju zbog počinjenog kaznenog djela, treba osigurati prava njihove djece, uključujući pravo da njihovi najbolji interesi imaju prednost te pravo da ih se sasluša i da se njihovo mišljenje ozbiljno uzme u obzir, vodeći računa o načelu razmjernosti te o drugim načelima i standardima ljudskih prava.

30. Odbori izražavaju zabrinutost zbog slučajeva kad se djeca odvajaju od roditelja i kad ih se su sustavima za zaštitu djece smješta u ustanove za alternativnu skrb i onda kad ne postoji roditeljsko zlostavljanje i zanemarivanje. Financijsko i materijalno siromaštvo, ili uvjeti koji su izravno i isključivo povezani s tim siromaštvom, nikada ne smiju biti jedino opravdanje za odvajanje djeteta od roditeljske skrbi, za njegovo smještanje u ustanovu za alternativnu skrb ili za sprečavanje njegove reintegracije u društvo. S tim u vezi, države trebaju pružiti odgovarajuću pomoć roditeljima i zakonskim skrbnicima u ispunjavanju njihovih odgovornosti povezanih s odgojem djece, među ostalim i dodjelom socijalne pomoći i dječjeg doplatka te drugih usluga socijalne skrbi bez obzira na migracijski status roditelja ili djeteta.

31. Odbori također smatraju da se, na temelju članka 18. Konvencije o pravima djeteta, u sveobuhvatnom pristupu pravu djeteta na obiteljsku okolinu u kontekstu migracije trebaju razmotriti mjere kojima bi se roditeljima omogućilo da ispune svoje dužnosti povezane s razvojem djece. S obzirom na to da nezakoniti migracijski status djece i/ili njihovih roditelja može onemogućiti ostvarenje tih ciljeva, države moraju staviti na raspolaganje regularne i nediskriminatorne migracijske kanale te organizirati trajne i pristupačne mehanizme za djecu i njihove obitelji radi dobivanja dugoročnog zakonitog migracijskog statusa ili dozvole boravka na osnovi, među ostalim, jedinstva obitelji, radnih odnosa, socijalne integracije i drugih razloga.²⁵

2. Spajanje obitelji

32. U skladu s člankom 10. Konvencije o pravima djeteta države stranke moraju

²¹ Vidi Odbor za ljudska prava, Opći komentar br. 15 (1986.) o položaju stranaca prema Paktu, stavak 7.

²² Odbor za ljudska prava, priopćenja br. 2009/2010, *Ilyasov v. Kazakhstan*; stajališta donesena 23. srpnja 2014.; br. 2243/2013, *Husseini v. Denmark*, stajališta donesena 24. listopada 2014.; br. 1875/2009, *M.G.C. v. Australia*, stajališta donesena 26. ožujka 2015.; br. 1937/2010, *Leghaei and others v. Australia*, stajališta donesena 26. ožujka 2015.; i br. 2081/2011, *D.T. v. Canada*, stajališta donesena 15. srpnja 2006.

²³ Vidi *savjetodavno mišljenje OC-21/14 od 19. kolovoza 2014.*, Međuamerički sud za ljudska prava, stavak 280.

²⁴ Vidi Odbor za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji, Opći komentar br. 2 (2013), stavak 50.

²⁵ Vidi Odbor za prava djeteta, izvješće o Danu opće rasprave, održanom 2012., stavak 91. Vidi također članak 69. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji.

osigurati da se zahtjevi za spajanje obitelji razmatraju pozitivno, humano i žurno, što uključuje olakšanje spajanje djece s njihovim roditeljima. Kada se zbog migracije prekinu djetetovi odnosi s njegovim roditeljima i/ili braćom i sestrama (i u slučajevima kad roditelji nisu sa svojom djecom i u slučajevima kad djeca nisu sa svojim roditeljima i/ili braćom i sestrama), kad se procjenjuju najbolji interesi djeteta pri odlučivanju o spajanju obitelji treba uzeti u obzir očuvanje jedinstva obitelji.²⁶

33. Kad je riječ o djeci bez osobnih dokumenata u kontekstu međunarodne migracije, države moraju izraditi i provesti smjernice, posebno vodeći računa o tome da rokovi, diskrecijske ovlasti i/ili nedostatak transparentnosti u administrativnim postupcima ne ograničavaju djetetovo pravo na spajanje obitelji.

34. Kad je riječ o djeci bez pratnje i djeci odvojenoj od roditelja, uključujući djecu koja su odvojena od roditelja zbog provedbe imigracijskih zakona, npr. zbog zadržavanja roditelja, treba potaknuti nastojanja da se za njih pronađu održiva rješenja, zasnovana na pravima, i da se odmah provedu u djelo, što uključuje i mogućnost spajanja obitelji. Ako dijete ima obitelj u zemlji odredišta, zemlji podrijetla ili trećoj zemlji, tijela nadležna za zaštitu i dobrobit djece u zemljama tranzita ili odredišta trebaju što je prije moguće stupiti u kontakt s članovima obitelji. Odluku o tome treba li dijete spojiti s njegovom obitelji u zemlji podrijetla, tranzita i/ili odredišta treba zasnovati na pouzdanoj procjeni, u kojoj se daje prednost najboljim interesima djeteta i razmatra spajanje obitelji, i koja uključuje održivi plan reintegracije kojim se djetetu jamči sudjelovanje u tom postupku.

35. Spajanje obitelji u zemlji podrijetla ne smije se provesti ako postoji "opravdan rizik" da će se zbog povratka djeteta povrijediti njegova ljudska prava. Ako spajanje obitelji u zemlji podrijetla nije u najboljem interesu djeteta ili ako nije moguće zbog pravnih ili drugih prepreka povratku, stupaju na snagu obveze iz članaka 9. i 10. Konvencije o pravima djeteta prema kojima se države trebaju ravnati pri donošenju odluka o spajanju obitelji. Treba uspostaviti mjere za spajanje roditelja s njihovom djecom i/ili reguliranje njihova statusa na temelju najboljih interesa njihove djece. Zemlje trebaju pojednostavniti postupke spajanja obitelji tako da ih mogu brzo završiti, u skladu s najboljim interesima djeteta. Preporučuje se da države provedu postupke određivanja najboljih interesa djeteta pri finalizaciji spajanja obitelji.

36. Kada zemlja odredišta odbije zahtjev za spajanje obitelji djetetu i/ili njegovoj obitelji, treba tom djetetu pružiti iscrpne informacije, na način koji mu je prilagođen i koji je primjeren njegovoj dobi, o razlozima za odbijanje i o djetetovu pravu na podnošenje žalbe.

37. Djeca koja ostanu u svojim zemljama podrijetla mogu se naći u situaciji da migriraju nezakonito i nesigurno jer se žele spojiti sa svojim roditeljima i/ili starijom braćom ili sestrama u zemljama odredišta. Države trebaju uspostaviti učinkovite i dostupne postupke za spajanje obitelji kojima se omogućuje djeci da migriraju na zakonit način, što se odnosi i na djecu koja ostaju u zemljama podrijetla i ponekad migriraju nezakonito. Države se potiču da razviju politike kojima se migrantima omogućuje da redovito budu u pratnji svojih obitelji da bi se izbjeglo odvajanje. Tim se postupcima treba nastojati olakšati obiteljski život i osigurati da sva ograničenja budu legitimna, nužna i razmjerna. Iako tu dužnost ponajprije imaju zemlje prihvata i zemlje tranzita, države podrijetla također trebaju poduzeti mjere da olakšaju spajanje obitelji.

38. Odbori su svjesni da je ostvarenje prava na spajanje obitelji često otežano zbog nedostatnih financijskih resursa i da nedostatak dokaza o adekvatnim obiteljskim prihodima može biti prepreka postupcima spajanja. Države se potiču da pruže odgovarajuću financijsku potporu i druge socijalne usluge toj djeci, njihovom roditelju ili roditeljima, braći i sestrama i, ako je to primjenjivo, drugim

²⁶ Vidi Odbor za prava djeteta, Opći komentar br. 14 (2013.) o pravu djeteta da njegovi najbolji interesi moraju imati prednost, stavak 66.

rođacima.

F. Zaštita od svih oblika nasilja i zlostavljanja, uključujući iskorištavanje, dječji rad i otmicu te prodaju djece ili trgovanje djecom (članci 11. i 27. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji; članci 19., 26., 32., 34., 35. i 36. Konvencije o pravima djeteta)

39. Djeca u kontekstu međunarodne migracije, osobito djeca bez osobnih dokumenata, djeca bez državljanstva, djeca bez pratnje i djeca odvojena od obitelji, posebno su ranjiva, tijekom cijelog migracijskog procesa, u odnosu na različite oblike nasilja, uključujući zanemarivanje, zlostavljanje, kidnapiranje, otmice i iznuđivanje, trgovanje ljudima, seksualno iskorištavanje, ekonomsko iskorištavanje, dječji rad, prošnju ili uključenost u kriminalne i ilegalne aktivnosti, u zemljama podrijetla, tranzita, odredišta i povratka. Toj djeci prijeti rizik da budu izložena nasilju državnih ili nedržavnih aktera ili da budu svjedoci nasilja nad njihovim roditeljima ili drugim osobama, osobito tijekom nezakonitog putovanja ili boravka. Odbori državama skreću pozornost na članak 6. Haške konvencije od 19. listopada 1996. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u području roditeljske odgovornosti i mjerama za zaštitu djece, prema kojoj sudska i upravna tijela države ugovornice imaju nadležnost za poduzimanje mjera za zaštitu osobe ili imovine djeteta u pogledu djece izbjeglica i djece koja su, zbog nemira u njihovoj zemlji, raseljena u inozemstvu i zbog toga se nalaze na njihovom području.

40. Odbori su također svjesni da su zbog restriktivne migracijske politike ili politike azila, uključujući kriminalizaciju nezakonite migracije, i zbog nedovoljnog broja sigurnih, uređenih, pristupačnih i dostupnih zakonitih migracijskih kanala ili nedostatka odgovarajućih sustava za zaštitu djece, djeca migranti i djeca tražitelji azila, uključujući djecu bez pratnje i djecu odvojenu od roditelja, osobito ranjiva prema nasilju i zlostavljanju tijekom migracijskih putovanja i u zemljama odredišta.

41. Nužno je da države poduzmu sve potrebne mjere za sprečavanje i suzbijanje nedopuštenog preseljenja i ne vraćanja djece te najtežih oblika dječjeg rada, uključujući sve oblike ropstva, komercijalnog seksualnog iskorištavanja, iskorištavanja djece za nezakonite aktivnosti, uključujući prošnju, i opasne poslove, i za zaštitu djece od nasilja i ekonomskog iskorištavanja. Odbori priznaju da su djeca izložena rodno specifičnim rizicima i ranjivostima koje treba prepoznati i posebno rješavati. U mnogim situacijama djevojčice mogu biti još ranjivije u odnosu na trgovanje ljudima, posebno ako je svrha trgovanja seksualno iskorištavanje. Treba poduzeti dodatne mjere za rješavanje posebnih ranjivosti djevojčica i dječaka, uključujući one s potencijalnim invaliditetom, te djece lezbijki, djece gejeva i djece koja su biseksualne, transrodne ili interseksualne osobe, prema trgovanju ljudima u svrhe seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja.

42. Djeca migranti bez osobnih dokumenata i njihovi roditelji koji ovise o boravišnoj ili radnoj dozvoli, i kojima njihov sponzor/poslodavac može lako oduzeti dokumente, riskiraju da ih pružatelji javnih usluga ili drugi dužnosnici prijave imigracijskim tijelima. Time se ograničava njihovo uživanje ljudskih prava, uključujući pravo na zaštitu i pristup pravosuđu i povećava se njihova ranjivost u odnosu na nasilje, radno iskorištavanje i druge oblike iskorištavanja i zlostavljanja,²⁷ što može biti rezultat politika koje daju prednost pronalaženju migranata u nezakonitom statusu umjesto njihovoj zaštiti od nasilja, zlostavljanja i iskorištavanja, zbog čega djeca postaju ranjivija prema doživljavanju nasilja ili svjedočenju nasilju nad članom obitelji. Među ostalim mjerama, treba osigurati i učinkovite "vatrozidove" između službi za zaštitu djece i imigracijskih tijela.

²⁷ Vidi Odbor za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji, Opći komentar br. 2, stavak 2.

43. Za djecu migrante za koju postoje indikacije da su žrtve trgovanja ljudima, prodaje ili drugih oblika seksualnog iskorištavanja ili za onu koja bi mogla biti izložena riziku od takvih radnji ili dječjeg braka, države trebaju donijeti sljedeće mjere:

- uspostaviti mjere rane identifikacije radi otkrivanja žrtava prodaje, trgovine ljudima i zlostavljanja, kao i referalne mehanizme, te s tim u vezi provoditi obvezno osposobljavanje za socijalne radnike, graničnu policiju, odvjetnike, medicinske stručnjake i sve drugo osoblje koje dolazi u kontakt s djecom;
- kada je raspoloživo više migracijskih statusa, treba primijeniti status koji pruža najveću zaštitu (tj. azil ili boravište na humanitarnoj osnovi), a o dodjeli tog statusa treba odlučivati na pojedinačnoj osnovi, u skladu s najboljim interesima djeteta
- osigurati da dodjela boravišnog statusa ili pomoći djeci migrantima koja su žrtve prodaje, trgovanja ljudima ili nekih drugih oblika seksualnog iskorištavanja ne ovisi o pokretanju kaznenog postupka ili o njihovoj suradnji s tijelima kaznenog progona.

44. Nadalje, da bi osigurale punu i učinkovitu zaštitu djece migranata od svih oblika nasilja i zlostavljanja države trebaju učiniti sljedeće:

- poduzeti učinkovite mjere za osiguranje njihove zaštite od svih oblika ropstva i komercijalnog seksualnog iskorištavanja, od korištenja te djece za nezakonite aktivnosti ili svih oblika rada koji bi im ugrozio zdravlje, sigurnost ili moral, među ostalim i tako što će postati strankom relevantnih konvencija Međunarodne organizacije rada;
- poduzeti učinkovite mjere da ih zaštite od svih oblika nasilja i zlostavljanja, bez obzira na njihov migracijski status;
- prepoznati i rješavati rodno specifične ranjive situacije djevojčica i dječaka te djece s invaliditetom kao mogućih žrtava trgovanja ljudima radi seksualnog iskorištavanja, radnog iskorištavanja i svih drugih oblika iskorištavanja;
- osigurati sveobuhvatnu zaštitu, usluge potpore i pristup učinkovitim mehanizmima pravne zaštite, uključujući psihosocijalnu pomoć i informacije o pravnim lijekovima, za djecu migrante i njihove obitelji koje prijavljuju slučajeve nasilja, zlostavljanja ili iskorištavanja policiji ili drugim odgovarajućim tijelima, bez obzira na njihov migracijski status; djeci i roditeljima mora se omogućiti da budu sigurni dok podnose prijavu policiji ili drugim tijelima kao žrtve ili svjedoci i da zbog toga ne budu izloženi riziku od provedbe imigracijskih mjera.
- prepoznati važnu ulogu koju u zaštiti djece migranata mogu imati javne službe i organizacije civilnog društva;
- razviti sveobuhvatne politike za uklanjanje glavnih uzroka svih oblika nasilja, iskorištavanja i zlostavljanja usmjerenih na djecu migrante, i osigurati odgovarajuće resurse za njihovu provedbu.

G. Pravo na zaštitu od ekonomskog iskorištavanja, uključujući zapošljavanje maloljetnika i opasne poslove (članci 25., 27., 52., 53., 54. i 55. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji; članci 26. i 32. Konvencije o pravima djeteta)

45. Ako se poštuju međunarodni radni standardi povezani s najnižom dobi za zapošljavanje te zabrane i ukinu najgori oblici dječjeg rada, svi poslovi koje obavljaju djeca migranti stariji od dobne granice za zapošljavanje ne moraju podrazumijevati iskorištavanje ili rad u opasnim uvjetima. Odbori podsjećaju države da djeca migranti stariji od dobne granice za zapošljavanje, bez obzira na

svoj status, trebaju imati jednak tretman kao djeca koja su njihovi državljani kad je riječ o plaći, drugim radnim uvjetima i uvjetima za zapošljavanje.

46. Države trebaju poduzeti sve primjerene zakonodavne i administrativne mjere, koje trebaju imati i rodnu dimenziju, za reguliranje zapošljavanja djece migranata i njihovu zaštitu u vezi s najnižom dobi za zapošljavanje i opasnim radom. S obzirom na posebne rizike kojima su izložena djeca migranti, države moraju osigurati da nadležno tijelo poduzme, i u zakonodavstvu i u praksi, sve potrebne mjere, uključujući propisivanje primjerenih kazni, da bi se zajamčila učinkovita provedba odredaba Konvencije o pravima djeteta i odgovarajućih međunarodnih standarda te da djeca migranti:

- imaju pravedne uvjete za zapošljavanje i pristojne radne uvjete, u skladu s međunarodno prihvaćenim standardima;
- uživaju posebne zaštitne mjere kojima se regulira radno vrijeme i uvjeti rada djece;
- povremeno obavljaju zdravstvene preglede kojima se potvrđuje njihova sposobnost za rad;
- imaju pristup pravosuđu u slučaju da javni ili privatni akteri povrijede njihova prava, među ostalim i tako što će se osigurati učinkoviti mehanizmi za podnošenje pritužbi te "vatrozid" između radničkih prava i provedbe imigracijskih mjera.

47. Kad je riječ o socijalnom osiguranju, djeca migranti i njihove obitelji moraju imati pravo na isti tretman koji uživaju državljani, u mjeri u kojoj ispunjavaju uvjete propisane mjerodavnim zakonima određene države te bilateralnim i multilateralnim ugovorima. Odbori smatraju da u slučaju potrebe države trebaju pružiti hitnu socijalnu pomoć djeci migrantima i njihovim obiteljima bez obzira na njihov migracijski status, bez ikakve diskriminacije.

48. Kad je riječ o migrantskim obiteljima, uključujući one u kojima su djeca rođena tijekom migracije roditelja, Odbori naglašavaju međusobnu ovisnost odgovornosti roditelja za odgoj i razvoj djeteta u skladu s člancima 5. i 18. Konvencije o pravima djeteta i radnih prava radnika migranata u skladu s odgovarajućim odredbama Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji. Stoga države trebaju, koliko je moguće, donositi mjere kojima se osigurava puno poštovanje radnih prava roditelja migranata, među ostalim i onih u nezakonitoj situaciji.

H. Pravo na odgovarajući životni standard (članak 45. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji; članak 27. Konvencije o pravima djeteta)

49. Države trebaju osigurati da djeca u kontekstu međunarodne migracije imaju životni standard koji odgovara njihovom fizičkom, mentalnom, duhovnom i moralnom razvoju. Kako je utvrđeno člankom 27. stavkom 3. Konvencije o pravima djeteta, države, u skladu s uvjetima u svakoj od njih i u okviru sredstava kojima raspolažu, moraju poduzeti odgovarajuće mjere da pomognu roditeljima i drugim osobama koje su odgovorne za dijete da ostvare to pravo i u slučaju potrebe pružiti materijalnu pomoć i programe potpore, posebno u vezi s prehranom, odijevanjem i smještajem.

50. Države stranke trebaju izraditi detaljne smjernice za standarde prihvatnih objekata, kojima će se osigurati odgovarajući prostor i privatnost za djecu i njihove obitelji. Države trebaju poduzeti mjere da osiguraju odgovarajući životni standard u privremenim lokacijama, kao što su prihvatni objekti te službeni i neslužbeni kampovi, kojima će osigurati da one budu pristupačne djeci i njihovim roditeljima, uključujući osobe s invaliditetom, trudnice i majke koje doje. Države trebaju osigurati da se u stambenim objektima nepotrebno ne ograničava svakodnevno

kretanje djece, što uključuje i stvarno ograničenje kretanja.

51. Države se ne trebaju uplitati u pravo djece na stanovanje donošenjem mjera kojima se migranti zabranjuje iznajmljivanje nekretnina. Treba poduzeti mjere da djeca migranti, bez obzira na status, imaju pristup skloništima za beskućnike.

52. Države trebaju razviti postupke i standarde za uspostavu "vatrozidova" između javnih i privatnih pružatelja usluga, uključujući javne ili privatne pružatelje smještaja, i tijela nadležnih za provedbu imigracijskih mjera. Slično tome, države trebaju osigurati da se djecu koja su nezakoniti migranti ne kriminalizira zbog toga što ostvaruju pravo na smještaj i da se ne kriminaliziraju privatni akteri, kao što su stanodavci i organizacije civilnog društva, koji im olakšavaju ostvarenje tog prava.

53. Konvencija o pravima djeteta propisuje da države stranke moraju poštovati i prava utvrđena u Konvenciji i osigurati ih svakom djetetu na području pod svojom jurisdikcijom bez ikakve diskriminacije; to uključuje i diskriminaciju djece na osnovi migracijskog statusa njihovih roditelja. Odbori stoga potiču države stranke da omoguće djeci jednak pristup ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Države se potiču da što prije reformiraju zakonodavstvo, politike i prakse kojima se diskriminiraju djeca migranti i njihove obitelji, uključujući i djecu u nezakonitim situacijama, ili kojima se sprečava njihov pristup uslugama i davanjima, na primjer, socijalnoj pomoći.²⁸

I. Pravo na zdravlje (članci 28. i 45. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji; članak 23., 24. i 39. Konvencije o pravima djeteta)

54. Odbori potvrđuju da na djetetovo fizičko i mentalno zdravlje mogu utjecati različiti čimbenici, uključujući strukturne odrednice kao što su siromaštvo, nezaposlenost, migracija i raseljavanje stanovništva, nasilje, diskriminacija i marginalizacija. Odbori su svjesni toga da djeca migranti i djeca izbjeglice mogu doživjeti tešku emocionalnu traumu i da mogu imati posebne i često hitne potrebe u vezi sa svojim mentalnim zdravljem. Djeci stoga treba biti dostupna posebna skrb i psihološka potpora, u okviru koje se prepoznaje da djeca doživljavaju stres drukčije nego odrasli.

55. Svako dijete migrant, bez obzira na migracijski status, treba imati jednak pristup zdravstvenoj skrbi kao i državljani. To uključuje sve zdravstvene usluge, preventivne ili kurativne, te mentalnu, fizičku i psihosocijalnu skrb, u zajednici ili u zdravstvenim ustanovama. Države su obvezne osigurati da se zdravlje djece ne zanemaruje zbog diskriminacije, važnog čimbenika koji pridonosi njihovoj ranjivosti; treba također rješavati implikacije višestruke diskriminacije.²⁹ Treba obratiti pozornost na rješavanje rodno specifičnih učinaka ograničenog pristupa uslugama.³⁰ Nadalje, djeci migrantima treba omogućiti pristup informacijama i uslugama povezanim sa spolnim i reproduktivnim zdravljem.

56. Države se potiču da naglase holistički pristup pravu na zdravlje. U svojim nacionalnim planovima, politikama i strategijama trebaju uzeti u obzir zdravstvene potrebe djece migranata i situacije ranjivosti u kojima se mogu zateći. Djeca migranti trebaju imati pristup zdravstvenim uslugama, a da pritom ne moraju predočiti boravišnu dozvolu ili prijavu za azil. Treba ukloniti administrativne i financijske prepreke za pristup uslugama, među ostalim i prihvaćanjem alternativnih načina za dokazivanje identiteta i boravišta, kao što je izjava svjedoka.³¹ Nadalje, Odbori potiču države da zabrane razmjenu podataka o pacijentima između zdravstvenih ustanova i tijela nadležnih za imigraciju te operacije provedbe imigracijskih mjera u javnim zdravstvenim ustanovama ili blizu

²⁸ Vidi Odbor za prava djeteta, izvješće o Danu opće rasprave održanom 2012., stavak 86.

²⁹ Vidi Opći komentar br. 15 (2013.) o pravu djeteta na uživanje najveće moguće razine zdravlja, stavci 5. i 8.

³⁰ Vidi Odbor za prava djeteta, izvješće o Danu opće rasprave održanom 2012., stavak 86.

³¹ Vidi Odbor za prava djeteta, izvješće o Danu opće rasprave, održanom 2012., stavak 86.

njih jer se time ograničava ili uskraćuje pravo na zdravlje djeci migrantima ili djeci rođenoj tijekom nezakonite migracije roditelja.³² Treba uspostaviti učinkovite "vatrozidove" da bi se osiguralo njihovo pravo na zdravlje.

57. Diskriminacijom se često može dodatno pogoršati nedovoljna financijska i pravna zaštita te prisiliti djecu migrante da odgode liječenje dok ozbiljno ne obole. Treba obratiti pozornost na rješavanje pitanja povezanih sa složenim zdravstvenim uslugama koje zahtijevaju brzu i sveobuhvatnu reakciju, gdje diskriminatorni pristupi mogu ozbiljno ugroziti zdravlje djece migranata i znatno odgoditi njihovo liječenje i razdoblje oporavka. Zdravstveni djelatnici moraju prije svega biti posvećeni svojim pacijentima i očuvanju zdravlja djece kao ljudskog prava.

58. Ograničavanje prava na zdravlje odraslih migranata na osnovi njihove nacionalnosti ili migracijskog statusa može također utjecati na pravo na zdravlje, život i razvoj njihove djece. Stoga sveobuhvatan pristup dječjim pravima treba uključivati mjere za osiguranje prava na zdravlje svih radnika migranata i njihovih obitelji, bez obzira na njihov migracijski status, kao i mjere za osiguranje međukulturnog pristupa zdravstvenim politikama, programima i praksama.

J. Pravo na obrazovanje i stručno usavršavanje (članci 30., 43. i 45. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji; članci 28., 29., 30. i 31. Konvencije o pravima djeteta)

59. Sva djeca u kontekstu međunarodne migracije, bez obzira na svoj status, moraju imati potpun pristup svim razinama i svim vidovima obrazovanja, uključujući predškolski odgoj i obrazovanje i strukovnu izobrazbu, jednako kao i državljani zemlje u kojoj žive. Ta obveza podrazumijeva da države trebaju osigurati jednak pristup kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju svoj djeci migrantima, bez obzira na njihov migracijski status. Djeca migranti trebaju imati pristup alternativnim obrazovnim programima, kad je to potrebno, i u potpunosti sudjelovati na ispitima i dobivati svjedodžbe za završeno školovanje.

60. Odbori snažno potiču države da ubrzanim tempom reformiraju propise i prakse kojima se djecu migrante, a posebno djecu bez osobnih dokumenata, sprečava da se upišu u škole i obrazovne ustanove. Države također trebaju uspostaviti djelotvorne "vatrozidove" između obrazovnih ustanova i tijela nadležnih za imigraciju te zabraniti razmjenu podataka o učenicima i operacije provedbe imigracijskih mjera u školama ili blizu njih jer se time ograničava ili uskraćuje pravo na obrazovanje djeci migrantima ili djeci radnika migranata u nezakonitoj situaciji. Da bi poštovale pravo djece na obrazovanje, države se također potiču da izbjegavaju prekide u migracijskim postupcima, da izbjegavaju, ako je moguće, selidbu djece tijekom školske godine, te da ih podržavaju u tome da završe obvezno školovanje i druge obrazovne programe koje pohađaju kad postanu punoljetni. Iako pristup visokoškolskom obrazovanju nije obavezan, načelo nediskriminacije obvezuje države da pruže dostupne usluge svakom djetetu bez ikakve diskriminacije na osnovi njegova migracijskog statusa ili nekoj drugoj zabranjenoj osnovi.

61. Države moraju donijeti odgovarajuće mjere da se prizna djetetovo prethodno obrazovanje. U tu svrhu trebaju priznati dobivene školske svjedodžbe i/ili izdati nove svjedodžbe na temelju djetetovih sposobnosti i mogućnosti da bi se izbjegla stigmatizacija ili penalizacija. To je jednako primjenjivo na zemlje podrijetla ili treće zemlje u slučaju povratka.

62. Načelo jednakosti postupanja zahtijeva od država da ukinu svaku diskriminaciju djece migranata i da donesu odgovarajuće i rodno osjetljive odredbe radi prevladavanja obrazovnih prepreka. To znači da su, kada je to nužno, potrebne ciljane mjere, uključujući dodatno jezično obrazovanje,³³ dodatno osoblje i druga

³² Vidi Odbor za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji, Opći komentar br. 2, stavak 74.

³³ Vidi članak 45. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji.

međukulturna potpora, bez ikakve diskriminacije. Države se potiču da odrede osoblje koje će olakšati djeci migrantima pristup obrazovanju i poticati njihovu integraciju u škole. Nadalje, države trebaju poduzeti mjere kojima se zabranjuje svaka obrazovna segregacija kako bi osigurale da djeca migranti nauče novi jezik, što će omogućiti njihovu učinkovitu integraciju. Države također trebaju organizirati predškolski odgoj i obrazovanje te psihosocijalnu potporu. Države također trebaju omogućiti formalno i neformalno obrazovanje, osposobljavanje nastavnika i pouku o životnim vještinama.

63. Države trebaju razviti konkretne mjere za poticanje međukulturnog dijaloga između migranata i zajednice domaćina te za rješavanje i sprečavanje ksenofobije ili bilo kojeg oblika diskriminacije ili netolerancije prema djeci migrantima povezane s diskriminacijom. Osim toga, uključivanjem obrazovanja o ljudskim pravima, što uključuje nediskriminaciju, migraciju, prava migranata i dječja prava, u odgojno-obrazovni kurikulum pridonijelo bi se sprečavanju pojave ksenofobnih ili raznih drugih diskriminatornih stavova koji bi dugoročno mogli utjecati na integraciju migranata.

III. Međunarodna suradnja

64. Odbori ponovo potvrđuju potrebu rješavanja međunarodne migracije međunarodnom, regionalnom ili bilateralnom suradnjom i dijalogom te sveobuhvatnim i uravnoteženim pristupom, prepoznajući uloge i odgovornosti zemalja podrijetla, tranzita, odredišta i povratka u promicanju i zaštiti ljudskih prava djece u kontekstu međunarodne migracije radi osiguranja sigurne, uređene i zakonite migracije, uz puno poštovanje ljudskih prava i izbjegavanje metoda kojima bi se mogla povećati njihova ranjivost. Konkretno, treba hitno uspostaviti prekogranične postupke vođenja predmeta u skladu s Konvencijom o pravima djeteta, Međunarodnom konvencijom o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji, Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. i Protokolom iz 1967. te Haškom konvencijom o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u području roditeljske odgovornosti i mjerama za zaštitu djece. Nadalje, suradnja bi mogla uključivati inicijative za jačanje financijske i tehničke pomoći te programa preseljenja za zemlje koje zbrinjavaju velik broj prognanika, uključujući djecu, iz drugih zemlja i potrebna im je pomoć. Sve prakse trebaju biti potpuno u skladu s obvezama povezanim s međunarodnim ljudskim pravima i zakonima o izbjeglicama.

65. Da bi osigurale da taj sveobuhvatni i uravnoteženi pristup bude u skladu s najboljim interesima djeteta, agencije koje osiguravaju zaštitu/dobrobit djece trebaju imati najvažniju ulogu u izradi svih međunarodnih, regionalnih ili bilateralnih sporazuma koji utječu na prava djece u kontekstu međunarodne migracije i postupanje prema njima. Treba poticati bilateralne, regionalne i međunarodne inicijative za spajanje obitelji, procjenjivati i određivati najbolje interese i zajamčiti pravo djeteta da ga se sasluša i pravičan postupak. Tim se inicijativama treba osigurati pristup pravosuđu u prekograničnim situacijama kad je potreban djeci čija su prava povrijeđena u zemlji tranzita ili odredišta nakon što su se vratila u zemlju podrijetla ili otišla u treću zemlju. Nadalje, države trebaju osigurati sudjelovanje djece i organizacija civilnog društva, uključujući regionalne međuvladine institucije, u tim procesima. Države stranke također trebaju iskoristiti tehničku suradnju međunarodne zajednice, među ostalim i onu agencija i tijela Ujedinjenih naroda, uključujući Fond za djecu i Međunarodnu organizaciju za migraciju, za provedbu migracijskih politika u vezi s djecom u skladu s ovim Općim komentarom.

IV. Diseminacija i uporaba Zajedničkog općeg komentara te izvješćivanje

66. Države stranke trebaju široko diseminirati ovaj Zajednički opći komentar svim dionicima, a osobito parlamentima, državnim tijelima, uključujući tijela

nadležna za zaštitu djece i tijela nadležna za migraciju i njihove zaposlenike, te pravosuđu, na svim nacionalnim, regionalnim i lokalnim razinama. S njim treba upoznati svu djecu i sve relevantne stručnjake i dionike, uključujući one koji rade s djecom i za djecu (npr. suce, odvjetnike, policiju i druga tijela za provedbu zakona, nastavnike, skrbnike, socijalne radnike, zaposlenike javnih ili privatnih socijalnih ustanova i skloništa te pružatelje zdravstvenih usluga) medije i civilno društvo u širem smislu.

67. Ovaj Zajednički opći komentar treba prevesti na relevantne jezike i pripremiti verzije prilagođene/primjerene djeci i formate pristupačne za osobe s invaliditetom. Treba organizirati konferencije, seminare, radionice i druge događaje za razmjenu dobrih praksi o najboljem načinu njegove provedbe. Treba ga također uključiti u formalne programe osposobljavanja prije zaposlenja ili usavršavanja za sve stručnjake na koje se odnosi i posebno za tehničko osoblje, te za tijela nadležna za zaštitu djece, migraciju i provedbu zakona te za njihovo osoblje, te se treba staviti na raspolaganje svim nacionalnim i lokalnim ustanovama za zaštitu ljudskih prava i drugim organizacijama za zaštitu ljudskih prava civilnog društva.

68. Države stranke trebaju uključiti u svoja izvješća u skladu s člankom 73 Međunarodne konvencije za zaštitu svih radnika migranata i članova njihovih obitelji i člankom 44. Konvencije o pravima djeteta informacije o mjerama koje su provele na temelju ovog Zajedničkog općeg komentara i njihovim ishodima.